ղով ոդորմութեամբն Աստուծոյ և շնորհիւ Ընդհանուր Աղքին և Պօղոսի Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք եղեօր կարող կ'ըլլամք Առաքելական Սուրբ Աթոռոյս բարոյական եւ նիւթական յառաջադիմութեան աշխատելու ա-ւելի միջոցներ ունենալ»:

Իսկ արտաքին յարաբերութիւնները տեղւոյս Ցոյն և Լատին ազգով հետ արուսաքին կերպիւ լաւ կ'երեւին, իսկ ներքինն մասին համայն Մի-աբանութիւնն արդէն անոնց ընթացիկ և դիւրափոխութեան փորձը առած ըլլալով աւելորդ կը համարիմ մի ըսա միօրէ բացատրել, այլ միայն կը զգուշացնեմ արիւնն մնալ ամէն պարագայից մէջ եւ կը վերջացնեմ խօսքս:

Գալով պատահական մեծագումար ծախուց, որք հազար հինգ հարիւր լիրայն կանոնին, մաս մը կալուածոց կը պատկանին, որով ստիպողական և կարեւոր տեղեր գնած ենք, և մաս մի ինչ ինչ կալուածոց վիճակար վիճակը բարւոքելու գործածած ենք, և մաս մի ալ քանի մի խնդրոց համար եւ Աղգային իրաւունքները պաշտպանելու համար ծախս եղած է: Ի վերջոյ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Ցնօրէն Ժողովից անդամ սուրբ եղբարց և բոլոր հաւատարմաբար աշխատողաց»:

ՎԻՃԱԿ

Ի ՄԱՍԻՆ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԶԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Պ. Եղիա Տնտեսեան, ՄԱՍԻՍ պատուական ըտագրի 1654, 1656–1659 թիւերուն մէջ դիտողութիւններ հրատարակած էր Պ. Նիկողայոս Թաշճեանի գրաւոր աշխատասիրութեան վերայ, որ ունի այսպիսի մակագիր «Դատաստիկ եկեղեցական Զայնագրութեան Հայոց» տպագրեալ ի Տպարանի Ս. Էջմիածնի, 1874 ամի:

Պ. Թաշճեան պատասխանած է սոյն դիտողութեանց ՄԱՍԻՍԻ 1671 թուով, ձշմարտութեան սէրն կը պարտաւորէ զմեզ ասել, որ որչափ հիմնաւոր են Պ. Տնտեսեանի դիտողութիւնները, այնչափ տկար է Պ. Թաշճեանի պատասխանն, մանաւանդ որ Պ. Տընտեսեանէն առաջ Արիստակէս վարժապետն եւս, որ քաւականին հրմտութիւն ունի ձայնագրութեան արուեստին, ըտագրոց միջոցաւ բողոք բարձած էր Պ. Թաշճեանի դէմ:

Հայկական ձայնագրութեան մասին եղած սոյն քննադատական երեւոյթները, մեր կարծիքով, յառաջադիմական նշաններ են, և, եթէ անձնական կիրքերէ զերծ կատարուին, մեծ օգուտ կարող են ունենալ: Վասն զի, յայտնի է որ Ձայնագրութեան արուեստն նոր մուտ կը գտնէ մեր Աղգին մէջ և եթէ անաչառ քննութեան չենթարկուի, կարող է մեր ազգային եկեղեցական երաժշտութիւնն խանգարելով սպանել մեր Եկեղեցւոյ սեպհականն նուագերգութիւնն, որ ի ըստ կրնայնէ անտի՝ միմչեւ մեր դարն պահպանուած է անվթար:

digitised by A.R.A.R.@

Ազգային երաժշտութիւնն մի յատուկ ուսումն է, որ ունի իւր պատմութիւնն, իւր գրական դիտութիւնն, իւր համեմատական հետազօտութիւնն, իւր առընչութիւնն օտար ազգաց երաժշտութեան հետ: Բաւական չէ միայն ձայնագրել, հարկ է անշուշտ մեծ հմտութիւն ունենալ ազգային գըրականութեան, եթագոյ եւ նուագարուց ուսանդական պահպանութեան, գաւառական փոփոխմանց և ազգային երաժշտական ինքնուրոյն ոգւոյն: Ձայնագրութեան արուեստն գովելոյ կարեւորութիւն չը կայ. վասն զի ամեն մարդ գիտէ թէ որչափ կը գիւրացնէ երաժշտական ուսումն, բայց երբ նը կատարելութեան առնուամբ ձայնագրութեան յարակից պարագաներն, երբ գիտեմբ Ձայնագրողաց անձնասաստանութիւնն, կը սոսկամբ, մի գուցէ, հայկական առածին պէս, յօնդն ընկնէ— փեղ՝ ալըն է— հանին:

Ուսոմ, Հայոց Եկեղեցական Ձայնագրութեան մասին, փափագելի է, որ ամեն նոր հրատարակութիւն հասուն քննութեան ենթարկուի, և ոչ թէ ընդունուի իբրեւ անսխալ պատգամ: Ա յս մասին յատուկ ընդհակառակութեան արժանի է Պ. Եղիա Տնտեսեան, որ երբէք անտարբեր գտնուած չէ, այլ միշտ ձայն բարձրացուցած է երբեմն ԺԱՄԱՆԱԿ Հանդիսից երբեմն ՍԻՕՆԻ և երբեմն ՄԱՍՍԻՍ մէջտեղ:

Սակայն ցաւալին այս է, որ Պ. Թաշճեան, փոխանակ ուրախանալու, որ մէկդի մի ունի իւր հանդէպ և կարող է շահիլ նորա դիտողութիւններէն, ընդ հակառակն, ՄԱՍՍԻՍ մէջ հրատարակած իւր պատասխանութեան մէջ, բուն խնդիրն թողուլ Պ. Տնտեսեանի անձին վերայ կը յարձակի ասելով թէ՝ Պ. Տնտեսեան ամբողջ տարիներ ի Ս. Երուսաղէմ մնալու ուրախութիւնն ունեցեր է, բայց աչքը կերտ հատուցած չէ իւր պարծած գըրութեամբ: Ա յս վճիռն Պ. Թաշճեան տալու չէր, քանզի իրեն չէր պատկաներ, այլ Երուսաղէմի Միաբանութեան, բայց քանի որ տուած է, արդարութիւնն կը պարտաւորէ զմեզ պատասխանել, որ Պ. Տնտեսեան երկար տարիներ մնացած չէ Երուսաղէմի մէջ և իւր կարճատեւ կեցութիւնն եւս անօգուտ անցուցած չէ, այլ իւր աշակերտներէն Ձայնագրութեան ուսուցիչ անգամ հատուցած է, որ ցարդ կը դասախօսէ և այժմ ոչ թէ Պ. Տնտեսեանի աշակերտներն, այլ աշակերտաց աշակերտներն ահներեւ կը նշմարեն Պ. Թաշճեանի հրատարակած դասագրքի թերութիւններն եւ համեմատելով Պ. Տնտեսեանի Թողած երաժշտական դասատետրին հետ՝ կը տեսանեն այն պարբերութիւնները, զորս Պ. Թաշճեան մոխ առած և տպագրած է իբրեւ իւր սեպհականութիւն: Ա յս ամենն կը տեսանեն և կը ջըտիեն, բայց դարձեալ կ'ուրախանան, որ Պ. Թաշճեան հետամուտ է երաժշտական և ձայնագրական արուեստի յառաջդիմութեան, որ թէև ի սկզբան թերի, սակայն հետզհետէ քննութեան բովէն անցնելով կարող է կատարեալ գործ ելլ:

digitised by A.R.A.R.@